

**ПОЉОПРИВРЕДНА САВЕТОДАВНА И
СТРУЧНА СЛУЖБА ВАЉЕВО**

**Бирчанинова 128 А, 014/3519-390, 3519-391
e-mail: pssvaljevo@mts.rs**

**Министарство пољопривреде и заштите животне средине
Сектор за рурални развој
www.psss.rs**

**АКТУЕЛНИ САВЕТИ ИЗ ПОЉОПРИВРЕДНЕ ПРОИЗВОДЊЕ
Билтен бр. 10**

Ваљево, 10.10.2016.година

Тираж:
350 примерака

Садржај

РАЗВОЈ ОРГАНСКЕ ПРОИЗВОДЊЕ У КОЛУБАРСКОМ ОКРУГУ.....	1
СТЕПЕН УТОВЉЕНОСТИ И РАНДМАН ОВАЦА	2
УСЛОВИ УСПЕВАЊА И АГРОТЕХНИКА ЈЕЧМА(Hordeum sativum).....	3
DROSOPHILA SUZUKII – NOVA PRETNJA VOĆU!	4
ЗАДРУЖНИ ПРИНЦИПИ: АУТОНОМИЈА И НЕЗАВИСНОСТ ЗАДРУГЕ, ОБРАЗОВАЊЕ, ОБУКА И ИНФОРМИСАЊЕ ЧЛАНОВА ЗАДРУГЕ.....	5
Доминантне цене живе стоке на пијацама у Србији за септембар2016. године	8
Доминантне цене житарица и сточне хране у Србији за септембар2016. године	9
Доминантне цене воћа – зелене пијаце у Србији за септембар2016. године	10
Доминантне цене поврћа – зелене пијаце у Србији за септембар2016. године	11

РАЗВОЈ ОРГАНСКЕ ПРОИЗВОДЊЕ У КОЛУБАРСКОМ ОКРУГУ

На подручју деловања ПССС „Ваљево“ доо Ваљево са органском производњом започело се 2008. године када су сертифициране прве површине под органском производњом на територији Општине Уб. У почетку то су биле површине под повртарском производњом, један мањи део под органском производњом воћа, док је било и покушаја органске сточарске производње.

Ваљевски крај има велики потенцијал за развој органске производње. Повољни природни ресурси (земљиште, вода, биодиверзитет), повољни климатски и земљишни услови пружају одличне услове за развој органске производње. Традиционална технологија производње у овом крају, са веома малом употребом хемијских средстава за заштиту и других синтетичких материја добра је основа за органску производњу. Велике површине пољопривреног земљишта у пределу Стубо-Ровни на којима ће ускоро бити забрањено коришћење материјала хемијско-синтетичког порекла. Томе треба придодати и повољан положај ваљевског краја, односно географска близина великих потрошачких центара (Београд, Нови Сад), где потражња за органским производима расте.

Уназад пар година постоји интересовање за појединачну сертификацију целокупних газдинстава или делова њихове производње, али се само мали број газдинстава одлучио да пређе са конвенционалне на органск пољопривреду. За то постоје бројни разлози са којима се наши произвођачи

сусрећу приликом преласка или у бављењу овом производњом.

Највећи проблем за наше пољопривредне произвођаче су велика почетна улагања. У периоду конверзије већа су улагања, а производ се не може продавати по вишој цени као органски.

Такође, велики проблем код наших пољопривредника представља недовољна информисаност о органској производњи и недостатак стручног знања. Органска производња је и даље велика непознаница и то је разлог да се пољопривредни произвођачи теже одлучују да се баве овом производњом. Евидентна је недовољна едукованост о различитости у технологији органске од конвенционалне производње. Из тог разлога потребно је радити на едукацији свих учесника органске пољопривреде, од пољопривредних саветодаваца, преко пољопривредних произвођача и потрошача.

Један од проблема је и недостатак инпута за органску производњу. Семенског материјала и средстава за заштиту готово да нема на нашем тржишту. Ситуација са минералним ђубривима доста се поправила у последње време и поједина ђубрива се могу наћи не само у великим центрима, него и у мањим местима, где су доступнија пољопривредним произвођачима. Регистрованих хербицида у органској производњи нема, што изискује веће учешће људског рада, нарочито у производњи воћа и поврћа.

Оно што представља проблема за наше произвођаче је и мало компликованија документација у односу

на конвенционалну производњу. Наиме, пријава за сертификацију, обележавање производа, захтеви за коришћење семена из конвенционалне производње, вођење књиге поља и многа друга документација један је од чинилаца који одвраћа наше произвођаче у самом процесу одлучивања за прелазак на овај вид производње.

Органска пољопривреда у нашој земљи, и поред бројиних проблема, је

велика шанса и добро решење за мала породична пољопривредна газдинства, која не могу да прерасту у већа или средња газдинства, а која са расположивом сопственом радном снагом и механизацијом могу бити одржива у оваквим условим пословања.

Дипл. инг. Светлана Јеринић

СТЕПЕН УТОВЉЕНОСТИ И РАНДМАН ОВАЦА

Код оваца за клање степен утовљености има већи значај него код других домаћих животиња, пошто без њега не може да се испоји ни комформација тела ни особине меса. Овом обележју се поклања посебна пажња и због тога што од утовљености зависи и количина меса, пошто се овце више него друге домаће животиње упућују на клање без претходног това. Процењивањем степена утовљености треба установити која се количина меса може очекивати и у којој ће мери месо бити прекривено и проткано масним ткивом. Уколико је степен утовљености већи и рандман ће бити повољнији, а у трупу ће бити филтрирано и више масног ткива. Постоји граница до које је присуство масног ткива пожељно тако да није увек највиши степен утовљености и најповољнији. Када је присутна сувишна количина лоја она се мора одстранити пре употребе меса, тако да је стварни рандман меса знатно мањи него што је утврђен на бази односа живе тежине према заклоној животињи. Ово се никада не јавља код млађих јагњади – сисанчади, а врло ретко код утовљене старије јагњади. Због тога се код ове две категорије највиши степен утовљености

редовно сматра и најповољнијим. У категорији шилежади неповољно висок степен утовљености може се појавити код касностасних раса које (домаће овце) имају особину да веће количине лоја нагомилавају на појединим местима тела. Сличан случај се јавља и код одраслих јалових оваца такође примитивних касностасних раса. Код оваквих грла оптимум представља осрењи степен утовљености. Због тога се при процењивању степена утовљености мора имати у виду категорија и раса, да би се утврдило у којој мери је степен утовљености повољан. За практично оцењивање оваца и млађих категорија за клање довољно је сва грла распоредити у три-четири ступња и то: повољан, осредњи и слаб односно недовољан ступањ.

Рандман зависи пре свега од развијености мускулатуре и количине масног ткива у трупу. Пошто овце имају различиту тежину коже и ово треба имати у виду приликом процене рандмана. За израчунавање рандмана узима се жива тежина утврђена после гладовања, транспорта и припреме за клање. Уколико се после клања утврди да пун желудац и црева не износе више од

10 до 12% од живе тежине пред клање, може се сматрати да је гладовање правилно изведено, односно да овце нису биле претерано нахрањене пре клања и због тога постигле релативно низак рандман. Такође, врло је важно правилно утврдити мртву тежину која се узима за израчунавање рандмана. Уобичајено је да се само у категорији јагњади – сисанчади у мртву тежину укључује и глава пошто се она не одваја од трупа. Погрешно је у мртву тежину урачунавати и јестиве изнутрице (јетра, срце, плућа,

марамница) што се понекад чини тако да рандман испадне неоправдано висок. Код осталих категорија рандман се израчунава на бази тежине обрађеног и охлађеног трупа са кога је одстрањена и глава поред органа из грудне и трбушне дупље, једино се бубрези и лој око њих не одстрањују из трупа.

дипл. инг. Славица Петровић

УСЛОВИ УСПЕВАЊА И АГРОТЕХНИКА ЈЕЧМА (*Hordeum sativum*)

Услови успевања

Јечам нема изражене захтеве према топлоти, клија на температури до 1 до 2° Ц. Младе биљке могу издржати слабе мразеве -4 до -5° Ц, а после каљења и мразеве од -10 до -12° Ц. Јечам је мање отпоран према мразу у односу на пшеницу. Добро подноси више температуре (38 до 40° Ц). У односу на остала стрна жита јечам показује највећу отпорност према суши. Веће потребе према влази има у првим фазама развоја корена, на крају светлосног стадијума, а нарочито у фази наливања зрна.

Јечам се гаји на различитим земљиштима, а на песковитим и јаче киселим земљиштима слабије успева. За постизање добрих резултата најбоља су плодна и структурна земљишта, као што су средње тешка и ловаста земљишта. Највише му одговарају неутрална до слабо алкална земљишта.

Агротехника јечма

Плодоред

Јечам треба гајити у плодореду и кад је могуће и збегавати монокултуру. Добри предусеви су окопавине: кукуруз, сунцокрет, шећерна репа. Јечам је добар предусев за окопавине.

Обрада земљишта

Обрада земљишта се састоји од основне обраде и предсетвене припреме земљишта. Време основне обраде зависи од времена уклањања предсева. Јечам захтева што растреситије земљиште, тако да се предсетвеној припреми посвећује посебна пажња.

Ђубрење

Ђубрење је мање интензивно него код пшенице. Оријентационе норме за ђубрење су 60 до 100 кг N, 60 до 100 кг P₂O₅ и 60 до 100 кг K₂O. Целокупна количина фосфорних и калијумових ђубрива треба да се употреби пре основне обраде земљишта, док се азотна ђубрива користе за прихрањивање. Код озимог јечма до сетвесе употреби 50 до

60 % азота, а остали део за прихрањивање рано у пролеће.

Сетва

Озими јечам сеје се раније у односу на пшеницу и токрајем септембра и првих дана октобра, јер је осетљивији на нискетемпературе. Дубина сетве креће се од 3 до 5 цм, а количина семена је од 150 до 180 кг/ха (за озими јечам користи се 10 до 20 кг/ха више семена него за јари).

Нега

Може се применити ваљање уколико је сетва обављена насувом земљишту, па ова мера треба да успостави бољи контакт семенаи

земљишта. Обавезна мера је прихрањивање и заштита од корова.

Заштита од биљних болести и штеточина врши се по потреби. Дрљање сеобавља у рано пролеће и има за циљ разбијање образоване покорице.

Убирање

Пивски јечам жаће се на крају воштане зелости, авишередни у другој половини воштане зрелости, комбајном. Уколико јевлажност зрна већа од 14 % оно се досушује и складишти у силосе или амбаре.

дипл. инг. Снежана Стојковић-Јевтић

DROSOPHILA SUZUKII – НОВА ПРЕТЊА ВОЋУ!

Drosophila suzukii – азијска воћна мушица најчешће напада јагодичасто воће (малину, купину и др.) који су јој најзначајнији и најомиљенији домаћини. Поред јагодичастих воћних врста деструктивно делује и на трешњу, шљиву, брескву, винову лозу и друге. Штеточина је пореклом из Јапана где је позната од почетка прошлог века, а у последње време њено присуство је утврђено у земљама широм света. На подручју Европе утврђена је у многим државама укључујући Шпанију, Француску, Мађарску, Италију, Русију, као и земље у окружењу Словенију и Хрватску. 2013. године присуство *D.suzukii* је утврђено и у БиХ, на подручју општине Читлук од стране проф. Остојића и сарадника. Познато је око 3000 врста мушица из фамилије Drosophilidae, а оно што *D.suzukii* издваја по значају је полагање јаја искључиво у незреле и неоштећене плодове воћа за разлику од других врста

које јаја полажу у већ оштећене плодове. Полагањем јаја у ткиво плода винска мушица прави примарну штету док је секундарна штета - продор биљних болести које нападају већ оштећен плод. Изглед легалице помоћу које женка полаже јаја је главна карактеристика по којој се женка ове врсте разликује од других врста док мужјак ове врсте има карактеристичне пеге на крилима и ногама по чему је лако препознатљив. Женка у току свог животног века може да положи и до 600 јаја (у просеку око 400). Јаја су беле боје. Из положених јаја у плоду се пиле ларве које су величине 0.3-3.5 мм. У свом развоју ларва се храни садржајем плода који губи своју тржишну вредност. *D.suzukii* искључиво напада здраве плодове – велики губици. Почетак напада се везује за промену боје плода када се повећава концентрација шећера у плоду а покожица постаје мекша. Нападу су посебно изложени

воћњаци поред шума где мушица презимљава.

Постављањем и прегледом ловних клопки у првој половини септембра у засадима ремонтантних сорти малине на подручју РЦ Ваљево у 2016 години регистровано је присуство јединки и оштећења на плодовима од азијске воћне мушице- *D.suzukii*.

Слика 1 – имаго *D.suzukii*

Уциљу смањења бројности јединки које ће отићи на презимљавање, воћарима се препоручује, да што пре предузму одговарајуће мере у својим засадима:

- постављање што већег броја клопки за изловљавање (клопке су пластичне флаше напуњене мешавином црвеног вина, јабуковог сирћета и

неколико капи детерџента. На врху флаше направити отворе, кроз које ће мушице улетати привучене мирисом)

- скратити време између два брања

- обавезно контролисати амбалажу и опрему за бербу да се спречи ширење у друге регионе

- из засада уклањати заражене плодове и обавезно их спаљивати.

Слика 2 – оштећења на плодовима од *D.suzukii* – 2016 (Колубарски округ)

Дипл.инг.Весна Јанковић

ЗАДРУЖНИ ПРИНЦИПИ: АУТОНОМИЈА И НЕЗАВИСНОСТ ЗАДРУГЕ, ОБРАЗОВАЊЕ, ОБУКА И ИНФОРМИСАЊЕ ЧЛАНОВА ЗАДРУГЕ

Један од задружних принципа је и аутономија и независност задруге који подразумева право чланова једне задруге да сами управљају пословима у задрузи. Чланови задруге имају право по

принципима демократичности да самостално доносе управљачке одлуке које обавезују руководство задруге да по истима поступа. У задрузи је веома битно да одлуке доносе чланови задруге

независно од интереса других. Задруга која очува своју аутономију и у којој одлуке доносе чланови независно од других, исказује свој стварни интерес већине својих чланова којима заправо и служи. Приликом одлучивања међу члановима задруге се полази од основног демократског принципа, а то је да је одлука већине обавезна у односу на одлуку мањине која за ту одлуку није гласала. Ако одлука већине у више наврата не одговара одлуци мањине, чланови мањине који су незадовољни могу да искористе своје демократско право и иступе из чланства задруге.

Такође, важан задружни принцип је и обука, образовање, информисање чланова задруге, а све у циљу успешнијег функционисања задруге. Задруга треба да настоји да обучи чланове задруге да што успешније послују на својим фармама, што мање трошкова, а већа

добит, што ће касније посредством задруге утицати на бољи тржишни положај чланова задруге који ће због успешног пословања и веће добити бити задовољнији.

Чланове задруге треба информисати о свим питањима који се односе на унутрашње пословање задруге са члановима, о одлукама изабраних органа задруге, о стању у пословном окружењу, о намерама и квалитету односа између задруга и њених тржишних партнера који су важни за функционисање задруге. О свим тим питањима чланови задруге треба да се изјасне или гласају на седницама задруге. Из тог разлога задруге морају да информишу своје чланове о свим важним питањима који утичу на интерес и функционисање задруге.

Дипл.инг. Ђорђе Сивиљ

У даљем тексту дат је преглед цена живе стоке, житарица, сточне хране, воћа и поврћа за септембар 2016.године (подаци СТПИС-а).

Доминантне цене живе стоке на пијацама у Србији за септембар 2016. године

Јединица мере (дин/кг)	Тежина/узраст	Раса	ЦЕНТРАЛНА СРБИЈА										
			Београд Обреновац	Чачак	Крагујевац	Краљево	Лозница	Ниш- Бељин	Пирот	Пожаревац	Смедерево Осипаоница	Врање	Зајечар
Бикови	>500 kg	HF											
Бикови	>500 kg	SM				220							
Двиске	све тежине	све расе	200		150	150							
Јагњад	све тежине	све расе	280	280	270	250	280	300	300	280	260	280	
Јарад	све тежине	све расе		170	200	150	220	180			200	200	
Јунад	<=300 kg	све расе										245	
Јунад	350-480 kg	све расе								230		230	
Јунад	>480 kg	све расе							220	240			
Козе	све тежине	све расе			125		150	130				140	
Краве за клање	све тежине	HF											
Краве за клање	све тежине	SM				130			150	150		123	
Крмаче за клање	>130 kg	све расе	130	130	110	100	115				120		
Овца	све тежине	све расе	160	120	130	130	150	140		130	160	150	
Прасад	16-25kg	све расе	170	160	200	160	180	170	230	180	180	190	200
Прасад	<=15kg	све расе	170	170	220		190		230	180	200	200	220
Телад	80-160kg	SM	340			370			360	360		370	
Товљеници	80-120kg	све расе	170	160	150	140	160	170		150	160	170	110
Товљеници	>120 kg	све расе	150	150	130	120				120	140		100
Шиљежад	све тежине	све расе	200			170				200	200		

Доминантне цене житарица и сточне хране у Србији за септембар 2016. године

Производ	Јединица мере	Место продаје	ЦЕНТРАЛНА СРБИЈА										
			Београд Обреновац	Чачак	Крагујевац	Краљево	Лозница	Ниш Белџин	Пирот	Пожаревац	Смедерево	Врање	Зајечар
Кукуруз (окруњен, природно сушен)	цак 50 kg	Пијаца	25	26		25	24	26		24		26	
Луцерка (сено у балама)	бала 12-25kg	Пијаца					21			15		17	
Пшеница	цак 50 kg	Пијаца	20	24		22	20	20				21	
Сојино зрно	цак 50 kg	Пијаца					50						
Сточни јечам	цак 50kg	Пијаца	20	24		23	22						
Сточно брашно	цак 33kg	Пијаца	17				20					17	
Кукуруз (окруњен, природно сушен)	ринфуз	Силос											
Кукуруз (окруњен, вештачки сушен)	ринфуз	Силос											
Кукуруз (у клипу)	ринфуз	Силос											
Пшеница (нови род)	ринфуз	Силос	16,3										
Пшеница	ринфуз	Силос						15					15
Сточни јечам	ринфуз	Силос											
Сточно брашно	цак 33kg	Силос											
Сунцокрет (зрно)	ринфуз	Силос											
Луцеркино брашно (мин 15% протеина)	цак 25kg	Малопродаја		50									
Сојина сачма (44% протеина)	цак 33kg	Малопродаја	70	78	64	63	65		69	65			
Сточно брашно	цак 33kg	Малопродаја			20		23		20	26			
Сунцокретова сачма (33% протеина)	цак 33kg	Малопродаја	40	45	32	31	35		39	46			
Луцерка (сено у балама)	бала 12-25 kg	Газдинство		18			21		20	15	12		

Доминантне цене воћа – зелене пијаце у Србији за септембар 2016. године

Производ	ЦЕНТРАЛНА СРБИЈА											
	Београд Каленић	Београд Скадарлија	Чачак	Крагујевац	Краљево	Лозница	Ниш	Пирот	Пожаревац	Смедерево	Врање	Зајечар
Банана (Banana)	160	150	130	120	130	150	140	150	160	140	140	160
Бресква (Peach)	100	100	100	70	90	90	100	100	80	60	100	80
Грожђе црно – остало (Grape white – other)	120	100	100	80		100	120	120	100	70	70	90
Грожђе бело- остало (Grape black – other)	120	120	80	70	100	100	120	120	100	100	70	90
Јабука Ајдаред (Apples idared)	80	60	60	70		50	80	80		40	50	60
Јабука G.Smit (Apples G. Smith)	80	80		70		70	80	80		50	60	70
Јабука Мусу (Apples – Mucu)	70	60				60	80	80		60		
Јабука остале (Apples – other)	80	60	40	60	80	50	70	70	40	50	50	80
Крушка (Pear)	100	100	50	70	100	100	100	100	100	80	80	90
Лимун (Lemon)	300	250		210	50	250	200	200	380	200	250	300
Нектарина (Nectarina)	100	80	150	100	80	90	100	100	80	60		
Орах (Walnut)	700	800	600	600	650	800	800	800	500	600	800	600
Поморанџа (Orange)	150	160	70	130	150	190	180	180	240	100		
Шљива (Plum)	70	50	40	35	50	60	60	60	80	40		40

Доминантне цене поврћа – зелене пијаце у Србији за септембар 2016. године

Производ	ЦЕНТРАЛНА СРБИЈА											
	Београд Каленић	Београд Скадарлија	Чачак	Крагујевац	Краљево	Лозница	Ниш	Пирот	Пожаревац	Смедерево	Врање	Зајечар
Боранија – шарена (String beans-colorful)	150	150	100	60	120	120		120	100	130	80	100
Броколи (Broccoli)	150	200	250			200	120	250	150	150		
Диња (Melon)	60	60	40	20		40		50			50	50
Карфиол (Cauliflower)	100	100	50	90	50	100	50	70	70	70	60	80
Краставац корнишон (Cucumber pickled)	100	100	80	60		100	50	70	100	100	70	90
Краставац салатар (Cucumber for salad)	60	80	60	60	70	50	50	70	70	50	70	40
Кромпир (Potato)	60	50	30	30	50	50	40	50	50	40	40	40
Купус (Cabbage)	60	60	20	15	30	30	40	40	30	30	30	30
Лубеница (Watermelon)	40	25	10	15	25	15	15	20	2	14	20	25
Лук бели (Garlic)	500	400	500	450		400	450	400	450	500	600	500
Лук црни (Onion)	60	50	60	35	50	50	40	50	50	40	40	40
Паприка бабура (Pepper Babura)	100	100	60	60		50			50	50	60	50
Паприка остала (Pepper Other)	100	80	60	40	80	50	50	60		50	50	60
Паприка шилја (Pepper Shilja)	70	80	50	60		60		60	60	60	50	60
Парадајз (Tomato)	80	80	60	60	70	70	60	60	50	60	50	50
Пасуљ бели (Beans white)	380	300	200	200	250	220	240	250	250	230	200	200
Патлиџан (Eggplant)	60	60	50	50	60	50	45	50	50	50	50	60
Спанаћ (Spinach)	200	200	140			120		120	180			
Тиквице (Zucchini)	60	50	40	40	50	40	50	50	50	40	50	40
Зелена салата – комад (Lettuce – piece)	60	60	40			40	50		50		50	
Шаргарепа (Carrot)	80	60	50	50	60	50	50	60	50	50	50	50

Поштовани пољопривредни произвођачи,

Уколико желите да купите одређене пољопривредне производе (воће, поврће, житарице или живу стоку) посетите сајт Агропонуда или нам се обратите ако желите нешто да огласите да продајете или купујете.

